

KLJUČNE KOMPETENCIJE ZA CJELOŽIVOTNO UČENJE U OBRAZOVANJU STARIJIH OSOBA (KEY COMPETENCE FOR LIFELONG LEARNING IN EDUCATION OF SENIORS)²

Knjiga pod nazivom *Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje u obrazovanju starijih osoba*, objavljena na engleskom jeziku, predstavlja rezultat projekta koji je implementiran u okviru Programa Erasmus+ Strategic Partnership Project od 2014. do 2016. godine.

Knjiga se sastoji od sljedećih poglavlja:

1. *Cjeloživotno učenje u obrazovanju starijih osoba*
2. *Ključne kompetencije u obrazovanju starijih osoba – evaluacija radionica u KEY-projektu*
3. *Nacrti radionica provedenih u KEY-projektu*
4. *Zaključci*

U prvom poglavlju *Cjeloživotno učenje u obrazovanju starijih osoba* nalaze se dva priloga: *Značenje cjeloživotnog učenja u informacijskom dobu i Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje u obrazovanju starijih osoba – ideja i ciljevi projekta*. U prvom prilogu posebna pažnja je posvećena elaboriranju pojma *informacijsko društvo (the information society)* i značaju koji u njemu ima obrazovanje. U tom kontekstu se ukazuje na položaj starijih generacija – *digitalnih imigranata (digital immigrants)* koje nisu rođene u vrijeme *cyber*-prostora, ali koje kroz proces učenja postaju sastavni dio savremenog društva. Sve ovo se razmatra kroz koncept cjeloživotnog učenja koje u sebi objedinjuje sve oblike učenja. Drugi prilog predstavlja prikaz teorijsko-pojmovnog i idejnog okvira provedenog projekta pod nazivom *Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje u obrazovanju starijih osoba – KEY* koji je implementiran u okviru Programa Erasmus+ Strategic Partnership Project od 2014. do 2016. godine. Glavni cilj projekta je poticanje sudjelovanja starijih osoba u dobi od 55 do 74 godine u cjeloživotnom učenju razvojem njihovih

1 Adnan Tufekčić, Filozofski fakultet u Tuzli; e-mail: adnan.tufekcic@gmail.com.

2 Uredila Aleksandra Marcinkiewicz-Wilk, Agencja Wydawnicza „ARGI”, Wrocław, 2016.

ključnih kompetencija. Stoga su ovdje detaljno opisani *Europski okvir ključnih kompetencija (European framework of Key Competences)* kao i temeljna pojmovna aparatura koja se odnosi na cjeloživotno učenje. Pri tome je posebna pažnja posvećena sljedećem: Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje (komuniciranje na maternjem jeziku, komunikacija na stranom jeziku, matematičke kompetencije i temeljne kompetencije u nauci i tehnologiji, digitalne kompetencije, učenje učenja, socijalne i građanske kompetencije, smisao za inicijativu i poduzetništvo, kulturnu svjesnost i izražavanje), Cjeloživotno učenje i životne perspektive kao polazišta i osnove za dizajniranje projekta obrazovanja za seniore, Ideja KEY-projekta, Razvoj ključnih kompetencija u KEY-projektu i Sudionici u KEY-projektu (Foundation Pro Scientia Publica iz Poljske, Ca' Foscari University of Venice iz Italije i Kairos Europe iz Velike Britanije).

Drugo poglavlje *Ključne kompetencije u obrazovanju starijih osoba – evaluacija radionica u KEY-projektu* sastavljeno je od šest priloga: *Radionica o interpersonalnim odnosima – opis i vrednovanje, Podučavanje engleskog jezika u kontekstu biografija: Osvrt na kurseve engleskog jezika za sudionike Erasmus Plus strateškog partnerstva Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje u obrazovanju starijih osoba: KEY, Uloga i značaj novih tehnologija u obrazovanju starijih osoba: Rezultati ICT radionica – KEY-projekat, KEY-projekat u mišljenju trenera, Učenje u starijoj dobi za razvoj kompetencija – rezultati ankete i Starije osobe u informacijskom društvu u svjetlu rezultata narativne analize*. Ovo poglavlje općenito predstavlja opis i evaluaciju provedenih aktivnosti i dobijenih rezultata u sklopu KEY-projekta a odnose se na realizaciju radionica za razvoj temeljnih vještina u interpersonalnoj komunikaciji, engleskom jeziku i informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji starijih osoba iz triju zemalja: Italije, Poljske i Velike Britanije, uz primjenu fokus-grupnog intervjua. Osim toga, dat je i opis projekta iz perspektive mišljenja samih trenera kao i rezultati istraživačkog / anketnog upitnika u vezi s učenjem u odrasloj dobi s ciljem razvoja spomenutih kompetencija. Na kraju ovog poglavlja prikazani su rezultati narativnih analiza o starijim osobama u informacijskom društvu. Ovo poglavlje, dakle, predstavlja prikaz najvažnijih rezultata dobijenih u realizaciji KEY-projekta. Pri tome je potrebno istaći da je ovaj prikaz dat na veoma jasan, pregledan i sistematičan način. Dobijeni rezultati su kvalitativno-kvantitativne naravi i u svojoj ukupnosti predstavljaju jedinstvenu cjelinu različitih podataka do kojih se došlo primjenom fokus-

grupnog intervjua, narativne analize i statističke analize. S obzirom da su participanti u projektu bile starije osobe iz pomenute tri zemlje, rezultati predstavljaju i jednu preglednu i jasnu komparativnu analizu podataka a tabele i grafički prikazi u ovom dijelu predstavljaju dobro osmišljene ilustracije kojima se postiže dodatna preglednost, sistematičnost i informativnost sadržaja. Osim toga, ovo poglavlje predstavlja i svojevrsni prilog metodologiji andragoških istraživanja jer predstavlja prikaz različitih istraživačkih pristupa fenomenu obrazovanja u odrasloj dobi koji u sebi sjedinjuju neke od najvažnijih elemenata mješovite metodologije (međusobna isprepletenost kvalitativnih i kvantitativnih postupaka).

Poslije svakog priloga u navedena dva poglavlja dat je popis recentne i odgovarajuće literature.

U trećem poglavlju *Nacrti radionica provedenih u KEY-projektu* nalaze se tri priloga: *Radionica o interpersonalnim vještinama – nacrti*, *Radionica engleskog jezika – nacrti* i *ICT radionica – nacrti*. Ovo poglavlje predstavlja, dakle, veoma detaljan i sveobuhvatan tabelarni prikaz svih radionica / kurseva provedenih u sklopu projekta. Pored prikaza sadržaja, organizacije i toka svake radionice, jasno su prikazani i zadaci, ciljevi, materijali, vremenske odrednice, andragoško-didaktička i metodička objašnjenja uz brojne dodatke (Annexes). Kao takvo, ovo poglavlje ima veliku aplikativnu vrijednost jer predstavlja temeljit opis svake pojedinačne radionice unutar sva tri područja (interpersonalne vještine, znanje engleskog jezika i ICT vještine) i može biti od velike koristi za osmišljavanje sličnih obrazovnih aktivnosti.

Četvrto poglavlje *Zaključci* predstavlja osvrt na sadržaj i glavni cilj projekta kao i na najvažnije rezultate ostvarene tokom organizovanih radionica i kurseva za seniore na sva tri područja realizacije projekta (kurs za razvoj interpersonalnih vještina, kurs i radionice engleskog jezika i kurs za sticanje znanja i vještina u oblasti informacijsko-komunikacijskih tehnologija). U kontekstu ovoga ukazano je na prednosti i slabosti programa radionica u smislu obima programa i broja lekcija iz perspektive učesnika i trenera uz konstataciju da je realizirani program kroz 10 lekcija imao pozitivan učinak na razvoj ključnih kompetencija starijih osoba (seniora).

Knjiga *Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje u obrazovanju starijih osoba* koju je uredila Aleksandra Marcinkiewicz-Wilk predstavlja vrijednu publikaciju nastalu kao rezultat projekta na području obrazovanja

starijih osoba (seniora), koji je proveden u tri zemlje (Poljska, Italija i Velika Britanija). U tom smislu, sadržaj knjige predstavlja sistematizirane podatke o svim fazama i područjima navedenog projekta. Pored ove informativne funkcije, knjiga ima značajnu naučnu i stručnu vrijednost koja se prvenstveno ogleda u cjelovitom i temeljitom uvidu u neka najznačajnija pitanja cjeloživotnog obrazovanja uopće a posebno u dijelu koji se odnosi na obrazovanje starijih osoba. Potrebno je, dakako, istaći i praktični (aplikativni) značaj sadržaja knjige jer se u njemu daje detaljan i sistematiziran opis jednog dobro utemeljenog i u praksi uspješno provedivog modela obrazovanja starijih osoba u cilju sticanja temeljnih kompetencija i vještina u području interpersonalnih i društvenih odnosa, engleskog jezika i informacijsko-komunikacijskih tehnologija. Stoga, knjiga može biti značajno izvorište novih ideja za realizaciju i evaluaciju novih projekata u sličnim ili različitim oblastima. Dodatno, knjiga ima i metodološku vrijednost i predstavlja prilog razvoju mješovite metodologije u području andragogije.

S obzirom na navedeno, može se reći da knjiga predstavlja vrijedan doprinos naučnom i stručnom tj. teorijsko-praktičnom strukturiranju područja obrazovanja starijih osoba i osoba u trećoj životnoj dobi. Posebna vrijednost knjige, osim doprinosa pojedinim naučnim disciplinama u području andragogije (andragoškoj didaktici, andragogiji slobodnog vremena, socijalnoj andragogiji, andragogiji medija itd.) i gerontologije, ogleda se u prikazu rezultata koji ukazuju na značaj i mogućnosti organiziranja i razvijanja različitih oblika učenja u odrasloj dobi, kao što su iskustveno, samousmjereni i organizacijski učenje s ciljem sticanja temeljnih kompetencija starijih osoba za život u savremenom društvu.

Sadržaj knjige je strukturiran na način da su zadovoljeni svi temeljni zahtjevi za objavljivanje ovakve vrste publikacija. Redoslijed poglavlja i pojedinačnih priloga u svakom poglavlju predstavljaju logički metodološki slijed pa knjiga predstavlja sadržajno koherentnu cjelinu. Također, terminologija koja se koristi pripada recentnoj naučnoj terminološkoj aparaturi u području edukacijskih znanosti a posebno u području andragogije i srodnih disciplina. Jezik i stil zadovoljavaju sve uvjete koji se traže pri publikovanju naučnih i stručnih postignuća na polju pedagoško-andragoškog rada.